Mariusz Grzeniewski

Gdzie, jak i kiedy wieszać skrzynki lęgowe dla ptaków

Prowadzona obecnie w Polsce na wielką skalę termomodernizacja budynków grozi wyginięciem licznych gatunków ptaków. Można temu zapobiec, montując odpowiednie dla nich skrzynki lęgowe.

Budynki miejskie przez kilkadziesiąt lat dla wielu gatunków ptaków były jedyną ostoją, w której czuły się bezpiecznie. W nich znajdowały schronienie i mogły przystępować do lęgów. Ptaki te to jerzyki, wróble, kawki, gołębie miejskie, jaskółki oknówki i pustułki. Niektóre z tych ptaków w niedługim czasie mogą znaleźć się w polskiej czerwonej księdze zwierząt zagrożonych wyginięciem, jeśli nie zapewni się im możliwości dalszego wykorzystywania budynków do lęgów. Chodzi tu przede wszystkim o jerzyki i wróble, ale ich los mogą również podzielić kawki i jaskółki oknówki.

Dlaczego może się tak stać? Odpowiedź jest prosta. Nieodwracalne spustoszenie w świecie ptaków niesie za sobą termomodernizacja budynków, prowadzona w ostatnim dziesięcioleciu na wielką skalę. Pod warstwą styropianu i tynku ginie kilkaset tysięcy miejsc lęgowych rocznie, a zakratowane otwory do stropodachów powodują utratę kolejnych kilkuset tysięcy siedlisk lęgowych. Oczywiście termomodernizacja budynków jest niezbędna, ale czy musi pozbawiać ptaków siedlisk lęgowych?

Otóż nie musi. W artykule zatytułowanym *Ochrona siedlisk ptaków*, który ukazał się w marcowym numerze „Administratora", autorka w wyczerpujący sposób opisała, jak postępować z ptakami podczas prac termomodernizacyjnych, aby mogły one zachować swoje miejsca gniazdowania. Chciałbym tutaj przedstawić kilka rozwiązań, dzięki którym w naszych miastach nadal będziemy mogli słuchać ćwierkających wróbli i oglądać grupowe loty jerzyków.

Zgodnie z polskim prawem, siedliska ptaków utracone w wyniku prowadzenia prac budowlanych należy zastąpić nowymi. Najprostszym i najkorzystniejszym rozwiązaniem dla ptaków byłoby pozostawienie niezakratowanych otworów w stropodachach. Nie zawsze jednak jest to możliwe, a czasem byłoby to nawet dla nich groźne. Dotyczy to przede wszystkim stropodachów ocieplonych granulatem styropianowym. Ptaki bowiem bez problemu wchodzą i wychodzą ze stropodachów ocieplonych granulatem wełny mineralnej, ale z ocieplonych granulatem styropianowym nie potrafią się wydostać.

Fot. Mariusz Grzeniewski

Podwójna skrzynka lęgowa dla wróbli, zamocowana pod okapem dachu.

Fot. Mariusz Grzeniewski

Skrzynka lęgowa dla jerzyków z otworem wlotowym w dłuższej ściance.

Fot. Mariusz Grzeniewski

Skrzynka lęgowa dla jerzyków z otworem wlotowym w krótszej ściance.

Kawka

Fot. Mariusz Grzeniewski

Rząd skrzynek lęgowych dla jerzyków, umieszczony pod gzymsem budynku.

Jeśli nawet pozostawimy niezakratowane otwory w stropodachu, to nie ustrzeżemy się przed zniszczeniem siedlisk, znajdujących się w szczelinach miedzy płytami, za rynnami, pod parapetami i wykończeniami blacharskimi dachu. Wtedy najprostszym sposobem zrekompensowania ptakom utraconych siedlisk jest zainstalowanie na budynku skrzynek lęgowych. Ważne jednak, aby były wykonane zgodnie z potrzebami poszczególnych gatunków, czyli z odpowiednich materiałów i miały odpowiednie wymiary. Muszą też być zawieszone w odpowiednim miejscu.

Wprawdzie powieszenie skrzynek całkowicie nie zrekompensuje ptakom utraconych miejsc lęgowych, ale pozwoli im powrócić na swoje dawne tereny bez obaw, że nie znajdą miejsca na założenie gniazda. Dla inwestorów nie jest to duży koszt i nie wymaga od nich dużego nakładu pracy.

Typy skrzynek lęgowych

Typ skrzynki lęgowej określa jednocześnie gatunek ptaków, dla których jest jej ona przeznaczona. Skrzynka typu „A" jest dla wróbli, typu „D" – dla kawek, a typu „J" – dla jerzyków. Wszystkie typy skrzynek można wykonać samemu lub kupić w organizacjach zajmujących się ochroną ptaków.

Zaprezentowane na zdjęciach skrzynki wykonywane są z tarcicy sosnowej grubości 2 cm i zabezpieczone drewnochronem przed szkodliwym działaniem warunków atmosferycznych. Na daszkach zaś zamontowana jest dodatkowo ocynkowana blacha. Ścianki przednie są otwierane, dzięki

Tabela 1. Wymiary skrzynek typu A i D

Typ skrzynki	A	D
Wewnętrzny wymiar dna	11 x 11 cm	17 x 17 cm
Głębokość od wlotu do dna (wewnątrz)	21 cm	27 cm
Średnica otworu wlotowego	33 mm	85 mm
Grubość przedniej ścianki (z podwójnej deski)	4 cm	4 cm

Tabela 2. Wymiary skrzynek typu J

Wysokość z przodu	14 cm
Szerokość wewnątrz	14 cm
Długość wewnątrz	34 cm
Wymiary owalnego wlotu (wlot, w zależności od sposobu montażu, może być w ściance przedniej lub bocznej)	6,5x3,5 cm
Odległość od dolnej krawędzi otworu wlotowego do dna	5 cm

Fot. Mariusz Grzeniewski

Skrzynki lęgowe typu D (dla kawek) oraz jerzyków, zainstalowana w miejscu zlikwidowanych siedlisk lęgowych ptaków.

czemu wnętrza skrzynek w razie potrzeby można oczyścić.

Skrzynki mogą być także wykonane z trocinobetonu. Są one jednak trudno dostępne na polskim rynku.

Terminy wieszania i sposób montażu skrzynek

Przed rozpoczęciem prac termomodernizacyjnych należy ustalić, ile ptaków i jakie ich gatunki mają swoje siedliska w budynku i na tej podstawie przygotować odpowiednie skrzynki lęgowe. Najlepiej zadanie to powierzyć ornitologowi, który wskaże również gdzie należy powiesić skrzynki, jakiego typu oraz ile powinno ich być.

Skrzynki lęgowe mocuje się do wykończonej elewacji za pomocą kołków rozporowych – przez tylną ściankę. Można też je powiesić przed rozpoczęciem prac termo modernizacyjnych

Tabela 3. Gdzie, jak i kiedy wieszać skrzynki lęgowe

Typ skrzynki	Gdzie wieszać	Jak wieszać	Kiedy wieszać
A – dla wróbli	Bezpośrednio na budynku. Najlepiej w miejscu zlikwidowanego gniazda. Na ścianach szczytowych, frontowych i nadbudówkach. Ze względu na bezpieczeństwo przechodniów skrzynek nie powinno się wieszać nad chodnikami i oknami.	Na wysokości min. 3 m. Odległość między skrzynkami – ponad 4 m.	Przez cały rok. Najlepiej jednak jesienią lub wczesną wiosną.
D – dla kawek		Na wysokości min. 9 m. Odległość między skrzynkami może wynosić 1 m.	
J – dla jerzyków	Bezpośrednio na budynku w miejscu zlikwidowanego otworu wlotowego do gniazda (najczęściej na ścianie szczytowej, tuż nad lub pod otworami w stropodachu). Ze względu na bezpieczeństwo przechodniów skrzynek nie powinno się wieszać nad chodnikami i oknami.	Na wysokości min. drugiego piętra. Ważne jest, aby bezpośrednio pod skrzynką była pozostawiona wolna przestrzeń minimum 10 m, aby ptaki mogły swobodnie dolecieć do gniazd. Ponieważ jerzyki zakładają kolonie, należy wieszać od kilku do kilkunastu skrzynek obok siebie.	Najlepiej tuż przed przylotem jerzyków (koniec kwietnia, początek maja) lub w czerwcu i lipcu, kiedy młode ptaki poszukują miejsc na przyszły sezon lęgowy.

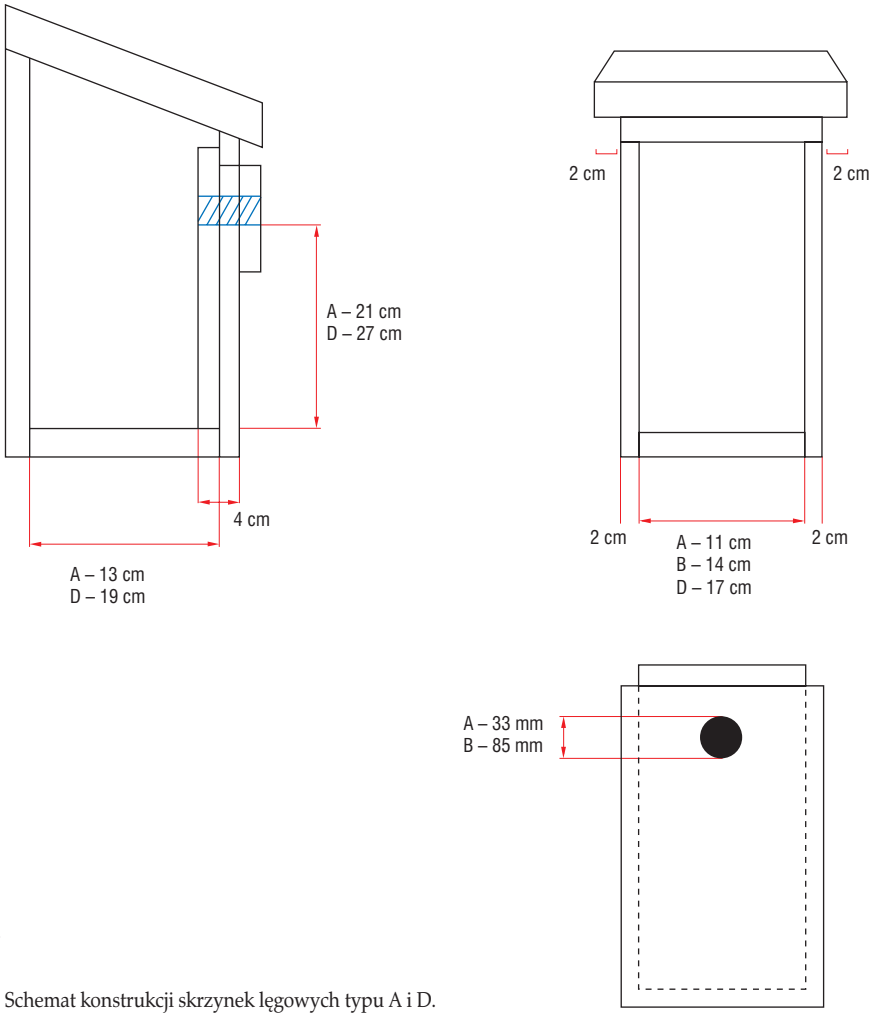

Rys. Anna Godlewska

Schemat konstrukcji skrzynek lęgowych typu A i D.

i otynkować na kolor elewacji po położeniu warstwy styropianu. Wtedy będą mniej widoczne.

Czyszczenie skrzynek lęgowych

Skrzynki lęgowe dla wróbli należy czyścić raz w roku (między 16 października a końcem lutego), aby umożliwić ptakom dalsze korzystanie z nich. Jerzykom zaś i kawkom wystarczy wyczyścić skrzynki raz na trzy lata (również między 16 października a końcem lutego), aby usunąć z nich pasożyty, które są dokuczliwym lokatorem ptasich lokali.

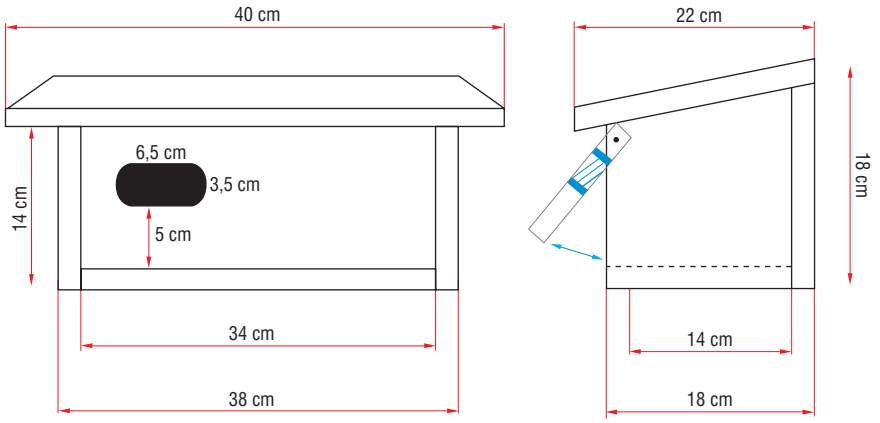

Rys. Anna Godlewska

Schemat konstrukcji skrzynki lęgowej dla jerzyków.

reklama